

KELİMELER KİFAYETSİZ

İSKENDER
ÖKSÜZ

Kelimelerin kifayetsiz olduğunu...

İskender Öksüz

Geçen yazımda ikili iletişimin kolay olmadığını anlattım.

Siyasetçilerin ikili iletişimden daha zor bir yol tuttıklarını da yazdım. Büyük adamlar, dertlerini karşısındakine sadece bir kez anlatmıyor. Önce hayalet yazarına -negrosuna- anlatıyor. Sonra o geri dönüyor. Bazen sürecin bu bacağı da aksıyor ve konuşmacı karşınıza daha önce hiç görmediğı bir metinle çıkıyor. Bu noktada promptere, daha doğrusu ikili ve şimdi de üçlü prompterlere sığınyoruz ve ortaya cümlelerin rastgele bölündüğü, hiç olmayacak yerlerde vurgulandığı tuhaf bir prompter Türkçesi çıkıyor. Konuşmacının kafası bir sağa, bir sola dönüyor. Görece az tasarruf yapanlar, ortaya da bir prompter koyuyor ve konuşmacı, hani bir zamanlar otomobillerin göğsüne konan ve durmadan başını sallayan kuşlar gibi kesik cümlelerle sağa, öne, sola, öne, sağa bakıyor. Eskiden buna, 'Gözleri fel-fecir okuyor' denirdi.

Büyük adamlar vecizeye mecbur

Konuşmak zor. Hele bazen her hafta, olmadı, haftada birkaç kez konuşmak çok zor. Üstelik o büyük adamlar, benim gibi canlarının istediğini söyleyemez ki. Biz duvarlara hadis asan, sonra da onları indirip yerine vecize asan bir kültürün çocuklarıyız. Dolayısıyla büyük adamların sözleri de büyük olmalı. Her biri bir vecize kalibresinde olmalı.

İşte bu her sarf edildiğinde ortada bomba patlamış etkisi yapacak sözleri bulmak, o zavallı hayalet yazarın - ghost writer - negro'nun görevi. Ellerinden geldiğince de yapıyorlar.

Siyasetteki sertliğin bütün suçunu siyasilerimize yüklemeyin. Haksızlık olur. Suçlular, hayalet yazarlar da değil. Suçlu, içinde bulunduğumuz ortam. Her söylediğinde vecize söyleme mecburiyeti. Ne demişti Marshall McLuhan: *Ortam mesajın kendisidir!* Bizim konuşma yazarları Moliere'in kahramanı Monsieur Jourdain gibi nesir söylemekle yetinemez. Nesir söylenecek söylenmesine ama nesrin her cümlesi de vecize olacak. Siyasette sertliğin, toz- dumanın bir sebebi de mecburiyet.

Bombastik!

Bu tip konuşmalara- yazılara İngilizcede "bombastik" deniyor. Bu söz ve bu sözün sesi hoşuma gitti. Hani her sarf edildiğinde bomba tesiri yapacak, ortalığı toz duman edecek, patlayacak ya... Ondan bombastik demişler diye düşünmüştüm. Dil biliminde böyle acele sonuçlara gitmenin yanlışlığını bir daha gördüm. Webster'den bombastik ve bombast kelimelerinin etimolojisine baktım. Bombayla ilgisi yok. Orta Farsça'dan "*pambak*" kelimesinden İngilizceye geçmiş. *Pambak* ne demek? Bizim pamuk! 16 asırda usulca İngilizceye girmiş. Kıyafetlerde insanların mesela omuzlarını olduğundan geniş ve etkileyici göstermek için terzilerin kullandığı şişirmeye denirmiş. Pamukla şişirme... Bizde votka denilen şey. Eh bu da bizim siyasi konuşmalar için çok yanlış bir anlam değil. Şişirme. Çok şişirirseniz de patlar mı? Patlamasa da sıtır.

Konuşmayla iletişim zor iş. Hele siyasi ise büsbütün zor. İki kişinin iletişiminde bile düşünme-kodlama- söyleme- duyma- şifre çözme- anlama varken siyasi konuşmalarda işler arapsaçı gibi. Siyasiden negroya, sonra yine siyasiye, sonra promptere... Kanallar böyle birbirine girince bir düşünün bakalım, siyasette ve basındaki bazı sorulara cevap vermek mümkün mü? Öyle mi demek istedi, yoksa böyle mi demek istedi? Acaba asıl maksadı neydi? İyi de acaba o nutku atan bu soruların cevabını biliyor mu! O zaman konuşanı da dinleyeni de içine alan bir körler sağırılar

diyaloğu bu. Ama kimse ne k3r ne de sağır.

Kelimeler yetmiyor

Peki, ne yapacağız. B3y3k adamların, y3ce liderlerimizin ne dediklerini, daha iyisi, aslında ne demek istediklerini nasıl anlayacağız? Bakın insanın fitratında bu probleme nefis bir 3z3m var. İnsan, toplum sayesinde insan olmuş. Toplum da insan sayesinde ortaya ıkmuş. İnsan toplumu, toplum insanı yaratmış bir bakıma. İnsanın toplum olabilmesi için iletişim gerekiyor. Onun için insanda ve sadece insanda "lisan" var. Derek Bickerton'un kitabının adı neydi? *Adem'in Dili- İnsan Lisanı Nasıl Yarattı Lisan İnsanı Nasıl Yarattı* (Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi 2012)

Fakat iki yazıdır yazdıklarımın anlaşılın o ki sadece lisan yetmiyor. Onun için y3z okuma, v3cut dili ve b3t3n benzer işaretler de iletişimde için içine giriyor. İnsanlar birbiriyle anlaşırken tek kanaldan, sadece lisandan değil, birçok kanaldan iletişim kuruyor. Bir psikolog, Albert Mehrabian, iletişimin %55, %38 ve %7 ile "v3cut dili", "tonlama" ve "kelimeler" ile yapıldığını s3yl3yor.

Bu doğruysa ř3yle bir deneme yapın. Televizyonda sesi kapatın ve konuşmacıyı dikkatle izleyin. Dediklerini değil de řu %93'3 yakalamaya çalışın. Ben yaptım. Bakın aslında neler s3yl3yorlar:

Birinci siyasi: Bana biat ettiniz mi? Eyvallah. Ya etmeyenler. Gırrr. Biat edin bana!

İkinci siyasi: Bana d3şman mısınız? D3şmansın değil mi? Kahrolun d3şmanlar!

33nc3 siyasi: Bunları da kazandım. Hadi torbaya. 3b3rlerini de. Hadi onlar da torbaya. Esmer seçmen, sarışın seçmen... şunlar kaldı, hadi onlar da... Torbaya, torbaya!

Hem bu mesajlar kelimeler gibi bir g3n 3yle, ertesini g3n ř3yle değil. Çok tutarlı. İstikrarlı. Hemen hiç değişmiyor. Bazı siyasiler, seslerini kapattığınızda, on yıldır, yirmi yıldır tıpa tıpa aynı mesajı veriyor.